

Sygn. akt II KK 91/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Puskarski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Kazimierz Klugiewicz

SSN Eugeniusz Wildowicz

Protokolant Emilia Bieńczak

w sprawie **J. F.**

skazanego za czyn z art. 77 § 2 k.k.s. w zw. z art. 6 § 2 k.k.s. w zw. z art. 9 § 3 k.k.s.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 28 czerwca 2022 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego od wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W.

z dnia 18 stycznia 2021 r., sygn. akt XIV K (...),

1. uchyla zaskarżony wyrok nakazowy i na podstawie art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s. umarza postępowanie przeciwko J. F.;

2. kosztami procesu obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Naczelnik Urzędu Skarbowego w W. wniósł do Sądu Rejonowego w W. sporządzony i podpisany przez siebie akt oskarżenia przeciwko J. F., zarzucając

mu, że „będąc prezesem i zajmując się sprawami gospodarczymi, w szczególności finansowymi F. [...] w W., ul. K. [...], W., NIP [...], zatrudniając pracowników, działając w warunkach czynu ciągłego, nie wpłacił w ustawowych terminach (tj. do dnia 20-go miesiąca następującego po miesiącu, w którym zaliczkę pobrano) na rachunek Naczelnika Urzędu Skarbowego W. kwot zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych pobranych jako płatnik za okres:

- 01/2019 do dnia 20.02.2019 roku w kwocie 8.585,00,
- 02/2019 do dnia 20.03.2019 roku w kwocie 8.940,00,
- 03/2019 do dnia 20.04.2019 roku w kwocie 8.246,00,
- 04/2019 do dnia 20.05.2019 roku w kwocie 8.376.00,
- 05/2019 do dnia 20.06.2019 roku w kwocie 8.148,00,
- 06/2019 do dnia 20.07.2019 roku w kwocie 9.391,00,

przez co narażono podatek dochodowy od osób fizycznych na uszczuplenie w łącznej kwocie 51.686,00 zł”, tj. przestępstwo skarbowe z art. 77 § 2 k.k.s. w zw. z art. 6 § 2 k.k.s. w zw. z art. 9 § 3 k.k.s.

Sąd Rejonowy w W. przyjął, że na podstawie zebranych dowodów okoliczności czynu i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości i na podstawie art. 113 § 1 k.k.s. w zw. z art. 500 § 1 i 3 k.p.k. i art. 172 § 1 i 2 k.k.s. wyrokiem nakazowym z dnia 18 stycznia 2021 r., sygn. akt XIV K [...], uznał oskarżonego J. F. za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu i wymierzył mu karę grzywny w wysokości 120 stawek dziennych grzywny, ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 100 zł. Zasądził od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa koszty sądowe w kwocie 1270 zł.

O tego wyroku nie został wniesiony sprzeciw i uprawomocnił się on z dniem 3 lutego 2021 r.

Kasację od powyższego wyroku nakazowego wniósł Prokurator Generalny, zaskarżając go w całości na korzyść oskarżonego J. F.. Zarzucił:

„rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 500 § 1 i 3 k.p.k. i art. 501 pkt 3 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s., polegające na nieuzasadnionym przyjęciu, że występują przesłanki wyrokowania w trybie nakazowym, co w konsekwencji doprowadziło do wydania wyroku nakazowego, którym uznano J. F. za winnego popełnienia zarzucanego

przestępstwa skarbowego z art. 77 § 2 k.k.s. w zw. z art. 6 § 2 k.k.s. w zw. z art. 9 § 3 k.k.s., pomimo iż:

- postępowanie powinno zostać umorzone wobec zaistnienia przesłanki wskazanej w treści art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela, gdyż akt oskarżenia został wniesiony przez organ postępowania przygotowawczego, tj. Naczelnika Urzędu Skarbowego w W. w sytuacji, gdy prokurator, w celu wydania opinii o stanie zdrowia psychicznego oskarżonego, powołał w trakcie dochodzenia biegłych lekarzy psychiatrów, a w konsekwencji powyższego postąpienia, stosownie do brzmienia art. 122 § 2 k.k.s. w zw. z art. 151c § 2 k.k.s., objął nadzorem dochodzenie prowadzone przeciwko J. F.. a zatem stosownie do treści przepisu art. 155 § 1 i 2 k.k.s. był jedynym organem uprawnionym do wniesienia w niniejszej sprawie aktu oskarżenia, co stanowi bezwzględną przyczynę uchylenia orzeczenia określoną w art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k.;

- oskarżony – co do którego wobec niewydania przez Sąd w trybie art. 79 § 4 k.p.k. postanowienia stwierdzającego, iż udział obrońcy nie jest obowiązkowy, nie ustały określone w art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. uzasadnione wątpliwości odnośnie poczytalności *tempore criminis* oraz jego zdolności do udziału w procesie i prowadzenia obrony w sposób samodzielny i rozsądny, a w konsekwencji również obrona obligatoryjna – nie miał obrońcy, co stanowi bezwzględną przyczynę uchylenia orzeczenia określoną w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k.” – i wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego oraz umorzenie postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Chociaż zarzut kasacji nie został sformułowany w pełni prawidłowo, to trafnie wskazuje na zaistniałe w sprawie uchybienie, zatem można było uznać, że przedmiotowa skarga jest oczywiście zasadna, skutkiem czego było uwzględnienie jej w całości w trybie art. 535 § 5 k.p.k., tj. na posiedzeniu bez udziału stron.

Ma rację Skarżący, gdy podnosi zaistnienie w sprawie uchybienia wymienionego w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. Sąd Rejonowy, przystępując do jej rozpoznania, powinien wziąć pod uwagę, że w toku postępowania przygotowawczego asesor Prokuratury Rejonowej w W. na wniosek Naczelnika Urzędu Skarbowego w W. zasięgnął pisemnej opinii dwóch biegłych lekarzy psychiatrów, a następnie

uzupełniającej opinii dwóch biegłych lekarzy psychiatrów w celu stwierdzenia stanu zdrowia psychicznego J. F. *tempore criminis*, jego zdolności do uczestniczenia w postępowaniu i prowadzenia obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny (postanowienia z dnia 26 października 2020 r. i z dnia 23 listopada 2020 r. – k. 53a-54, 60-61 akt sprawy). Pomimo podjęcia tych decyzji, prokurator (asesor prokuratury) nie wystąpił do właściwego sądu z wnioskiem o wyznaczenie dla J. F., który nie miał obrońcy w wyborze, obrońcy z urzędu, co było konieczne, skoro dopuszczenie dowodu z opinii biegłych lekarzy psychiatrów w przedmiocie stanu zdrowia psychicznego oskarżonego jest równoznaczne z istnieniem uzasadnionych wątpliwości, o których mowa w art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k., co z kolei powoduje, że w postępowaniu karnym oskarżony (podejrzany) musi mieć obrońcę (zob. zachowującą aktualność uchwałę składu 7 sędziów SN z dnia 16 czerwca 1977 r., VII KZP 11/77). Według opinii biegłych, stan psychiczny podejrzanego *tempore criminis* nie znosił ani nie ograniczał jego zdolności do rozpoznania znaczenia zarzucanego mu czynu, ani do pokierowania swoim postępowaniem oraz pozwalając na jego udział w procesie i prowadzenie obrony w sposób samodzielny i rozsądny (k. 64). Treść opinii nie powodowała jednak, że automatycznie ustała obrona obligatoryjna oskarżonego. Do tego niezbędne byłoby wydanie przez Sąd, po zaakceptowaniu opinii biegłych, przewidzianego przez art. 79 § 4 k.p.k. postanowienia, że udział obrońcy nie jest obowiązkowy i to niezależnie od tego, czy – między powstaniem wątpliwości co do poczytalności oskarżonego, a wydaniem przez biegłych lekarzy psychiatrów opinii – oskarżony miał ustanowionego z wyboru albo wyznaczonego z urzędu obrońcę (zob. postanowienia SN: z dnia 28 stycznia 2020 r., V KS 1/20; z dnia 18 maja 2022 r., I KZP 10/21). Postanowienie stwierdzające, że udział obrońcy nie jest obowiązkowy, nie zostało jednak wydane, co sprawiło, że w toku postępowania prowadzonego w sprawie J. F. przez Sąd Rejonowy w W., nie ustały okoliczności, o których mowa w art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k., a tym samym nie ustała obligatoryjna obrona. W konsekwencji w tej sprawie zaistniała negatywna przesłanka do prowadzenia postępowania nakazowego ujęta w treści przepisu art. 501 pkt 3 k.p.k. oraz bezwzględna przyczyna uchylenia orzeczenia określona w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k.

W sprawie zaistniała także, w istocie mająca pierwszoplanowe znaczenie, bezwzględna przyczyna uchylenia orzeczenia określona w art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k., skutkująca umorzeniem postępowania z uwagi na brak skargi uprawnionego oskarżyciela. Zgodnie z art. 155 § 1 i 2 k.k.s. w sprawie, w której finansowy organ postępowania przygotowawczego prowadził śledztwo oraz w sprawie o przestępstwo skarbowe, w której prowadził on dochodzenie objęte nadzorem prokuratora, organ ten, jeżeli nie umarza postępowania, sporządza w ciągu 14 dni od zakończenia dochodzenia lub śledztwa akt oskarżenia i przesyła go wraz z aktami prokuratorowi, ze wskazaniem, jaki materiał dowodowy przedstawiono stronom podczas czynności, o której mowa w art. 154a, jako przekazywany do sądu wraz z aktem oskarżenia, przekazując jednocześnie prokuratorowi także ewentualne wnioski, o których mowa w § 7 oraz dowody rzeczowe. Akt oskarżenia zatwierdza i wnosi do sądu prokurator. W akcie oskarżenia należy także wskazać finansowy organ postępowania przygotowawczego, który prowadził postępowanie przygotowawcze, któremu przysługują przed sądem uprawnienia oskarżyciela publicznego. Organ ten zawiadamia się o wniesieniu aktu oskarżenia przez doręczenie jego odpisu. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 stycznia 2018 r., V KK 180/17, wyraził pogląd, że w stanie prawnym obowiązującym od dnia 1 lipca 2015 r. (od tej daty obowiązuje nowe brzmienie art. 155 k.k.s.) wyłączna kompetencja prokuratora do wnoszenia aktu oskarżenia w sprawach karnych skarbowych obejmuje zarówno sprawy, w których było prowadzone śledztwo, jak i sprawy, w których było prowadzone dochodzenie objęte jego nadzorem (zob. także postanowienie SN z dnia 17 stycznia 2018 r., V KK 144/17). Odnosząc to do niniejszej sprawy należy ponownie wskazać, że dwoma postanowieniami asesora Prokuratury w W., w dochodzeniu prowadzonym przez Naczelnika Urzędu Skarbowego w W. o sygn. akt RKS [...] przeciwko J. F., zasięgnął pisemnej opinii dwóch biegłych lekarzy psychiatrów, a następnie uzupełniającej opinii, w celu stwierdzenia stanu zdrowia psychicznego wymienionego podejrzanego *tempore criminis*, jego zdolności do uczestnictwa w postępowaniu i prowadzenia obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny. Postąpienie to, stosownie do treści art. 122 § 2 k.k.s. w zw. z art. 151c § 2 k.k.s., skutkowało objęciem nadzorem prowadzonego dochodzenia przez prokuratora,

który nadto w zaistniałej sytuacji procesowej, na mocy art. 155 § 1 i 2 k.k.s. stał się jedynym organem uprawnionym do wniesienia w niniejszej sprawie aktu oskarżenia. W takim razie akt oskarżenia wniesiony przez organ postępowania przygotowawczego, tj. Naczelnika Urzędu Skarbowego w W., nie był skargą uprawnionego oskarżyciela w rozumieniu art. 14 § 1 i art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k.; przy braku takiej skargi właściwym postąpieniem Sądu byłoby umorzenie postępowania. Oczywiście, nie wykluczałoby to ponownego wniesienia aktu oskarżenia przeciwko J. F., tym razem przez uprawnionego oskarżyciela, tj. przez prokuratora, do czasu ustania karalności zarzucanego mu przestępstwa skarbowego.

Wcześniej zgłoszono zastrzeżenia odnośnie do sposobu zredagowania zarzutu kasacji. Wynikają one z faktu, że skoro w sprawie brak było skargi uprawnionego oskarżyciela, to wydanie nie tylko wyroku nakazowego, ale też „zwykłego” wyroku było niedopuszczalne. W takim razie, jeżeli nawet z uwagi na rangę uchybienia za celowe można uznać sygnalizowanie bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., to brak takiej celowości w przypadku sygnalizowania rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia art. 500 § 1 i 3 k.p.k., zwłaszcza że w kasacji, w tym w jej części motywacyjnej, nie prezentowano poglądu, iż zebrane w sprawie dowody nie pozwalały przyjąć, że okoliczności czynu i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości, jak też że nie było możliwe orzeczenie wobec J. F. kary grzywny. Nie stało to jednak na przeszkodzie uwzględnieniu kasacji i postąpieniu zgodnie z zawartym w niej wnioskiem.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku. Rozstrzygnięcie o kosztach procesu znajduje oparcie w treści art. 632 pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s.

[as]